

Faktileht RHSi eelnõus ette nähtud muudatustest

Eelnõu ettevalmistamise ja menetluse kronoloogia

1. Riigihangete seadusega võetakse üle kolm uut Euroopa Liidu riigihangete direktiivi, mis võeti vastu 26.02.2014 ja jõustusid 18.04.2016.
2. Rahandusministeerium kaasas alates 2014. aasta jaanuarist kuni juunini eelnõu väljatöötamiskavatsuse raames üle 50 erineva huvigrupi, nii pakkujate kui hankijate esindajaid.
3. Eelnõu teksti koostamist alustati 2014. aasta suvel, kooskõlastusringile ja avalikule konsulteerimisele esitati esmakordselt 2015. aasta mais. Justiitsministeeriumile kooskõlastamiseks esitati eelnõu 2015. aasta novembris ja teistkordselt 2016. aasta veebruaris.
4. Vabariigi Valitsus kiitis eelnõu heaks 31.03.2016 istungil ning Riigikogus algatati eelnõu 4.04.2016.

Eelnõuga kavandatavad olulisemad muudatused

1. Väärtuspõhiste hangete edendamine

Pakkumuste hindamine saab ka edaspidi toimuma esmajoones hinna ja kvaliteedi alusel, kuid võimaldades kehtiva seadusega võrreldes paremini arvestada keskkonnahoidlikke, sotsiaalseid ja innovaatilisi aspekte. Uuteks võimalusteks on näiteks pakkumuse hindamine olelusingi kuludest või keskkonnamõjudest lähtuvalt.

2. Halduskoormuse ja töökoormuse vähendamine ettevõtja kvalifitseerimise ja kõrvaldamise aluste kontrollimise lihtsustamise abil

Olulise muudatusena annab eelnõu hankijale võimaluse kontrollida kõrvaldamise aluste puudumist ja kvalifitseerimise tingimustele vastamist esmajoones pakkujate endi kinnituste abil ning nõuda lisadokumentide esitamist üksnes edukalt pakkujalt. Kuivõrd ka eduka pakkuja kontroll toimub peamiselt elektrooniliste andmebaaside alusel, väheneb nii hankijate töö- kui ka ettevõtjate halduskoormus.

3. Lisandub uus hankemenetluse liik – innovatsioonipartnerlus

Innovatsiooni toetamiseks lisandub hankija arsenalis uue hankemenetlusena innovatsioonipartnerlus, mida saab kasutada turul puuduva innovaatiivse toote, teenuse või ehitustöö arendamiseks ja soetamiseks. Selline erimenetlus võimaldab hankijatel luua ettevõtjatega pikaajalisi partnerlus-suhteid täiesti uue lahenduse väljatöötamiseks ja selle hilisemaks soetamiseks. Innovatsioonipartnerlus võimaldab ühes hankemenetluses hankida nii teadus- ja arendustegevust kui innovaatiivset asja, teenust või ehitustööd.

4. Luuakse eeldused paberivabale e-riigihangete korraldamisele üleminekuks 2018. aasta sügiseks.

Eelnõuga luuakse alused täies ulatuses e-riigihangetele üleminekuks, mis võimaldab loobuda paberi kasutamisest ning seeläbi vähendada riigihanke korraldamise ja pakkumuse esitamise seonduvaid kulusid. Eelnõu kohaselt minnakse elektroonilistele riigihangetele täielikult üle 18. oktoobriks 2018, võimaldades üleminekuajal hankijatel uute normidega kohaneda ning ellu rakendada ülemineku sujuvuse tagamiseks vajalikke infotehnoloogilisi arendustöid. Kui kehtiv seadus sätestab kohustuse võimaldada pakkumuste ja taotluste elektroonilist esitamist vähemalt 50 protsendi ulatuses hankija eelarveaastal planeeritavate riigihangete rahalisest mahust, siis eelnõu sätestab kohustuse korraldada e-hankeid 70% ulatuses registris alustatud hangetest aastast 2017 ja 100% ulatuses aastast 2018.

5. Lihtsustatakse väikese ja keskmise suurusega ettevõtjate juurdepääsu riigihangetele

Väikese ja keskmise suurusega ettevõtjate juurdepääsu riigihangetele lihtsustab hankes osalemiseks nõutavale käibele ülempiiri seadmine, mis on maksimaalselt kahekordne hankelepingu eeldatav maksumus. Kehtivas seaduses netokäibe suurusele piiranguid seatud ei ole. Sama eesmärki kannab ka hankijale lisanduv kohustus põhjendada rahvusvahelisest piirmäärast suurema maksumusega (so nt riigiasutuste hangetes alates 135 000 eurost asjade ja teenuste ostmisel ning alates 5 225 000 eurost ehitustööde tellimisel) hangete puhul hanke osadeks jaotamata jätmist, mille kaudu suunatakse hankijaid konkurentsi suurenemist soodustama.

6. Ühtlustatakse kontsessioonilepingute sõlmimise menetlust

Senisest paindlikumaks ja õigusselgemaks muutub ka kontsessioonide andmise menetlus. Kuna kontsessioonide andmist asutakse direktiivis reguleerima ühtsete nõuete alusel, on ka seaduses nõudeid ehitustöö ja teenuste kontsessioonide andmiseks ühtlustatud, nähes võrreldes kehtiva seadusega ette oluliselt paindlikumad reeglid. Uuenduste kohaselt on alati võimalik ettevõtjatega läbi rääkida.

7. Lühenevad pakkumuste esitamise tähtajad

Kui seni võis pakkumuste esitamise minimaalne tähtaeg olla rahvusvahelist piirmäära ületavate hangete korral kuni 52 päeva, siis eelnõu kohaselt saab see avatud hankemenetluses olema kuni 35 päeva.

8. Hankelepingute muutmine muutub paindlikumaks

Oluliselt paindlikumaks muutuvad hankelepingu muutmise võimalused. Lubatud on nii hankijale eelnevalt ette nähtavad ja riigihanke alusdokumentides sõnastatud muudatused kui ka hankijale eelnevalt ettenägematud muudatused. Viimasel juhul on sätestatud lisatingimus, mille kohaselt ei tohi kõikide muudatuste väärtus kokku ületada 50 protsenti hankelepingu algsest maksumusest. Siiski kehtib igale lubatud muudatusle piirang, et sellega ei muudeta hankelepingu üldist olemust. Viimane on määratlemata õigusmõiste, mille juhtumipõhine sisustamine jääb vaidlustuspraktika või Euroopa Komisjoni võimalike suuniste kujundada.

Väikesemahulised (10% asjade ja teenuste või 15% ehitustööde hankelepingu algsest maksumusest) muudatused hankelepingus oleks tulevikus lubatud täiendava põhjendamiskohustusega. Hankelepingut on võimalik muuta ka juhul, kui sellise muudatuse ulatus, sisu ja kohaldamistingimused olid riigihanke alusdokumentides selgelt, täpselt ja ühemõtteliselt ette nähtud.

9. Laienevad võimalused ebaausate ettevõtjate kõrvaldamiseks riigihankest

Seadus annab hankijale võimaluse hankemenetlusest kõrvaldada ettevõtja, kes on oluliselt või pidevalt rikkunud varasemaid hankelepinguid. Oluline on siinkohal arvestada, et sätte rakendamiseks peab olema eelnevalt sellise ettevõtja suhtes rakendatud sanktsioone.

10. Kasutusele võetakse heastamise instrument

Ettevõtjale antakse võimalus tõendada, et vaatamata kõrvaldamise aluse olemasolule on ta on rakendanud meetmeid oma usaldusväärsuse tagamiseks, mille tõttu võib hankija kaaluda tema hankemenetlusest kõrvaldamata jätmist.

11. Maksuvõla mõiste ühtlustatakse maksukorralduse seaduses toodud maksuvõla mõistega

Õigusselguse huvides ühtlustatakse maksuvõla mõiste riigihangetes maksuvõla mõistega maksukorralduse seaduses, maksuvõla miinimumsumma saab seega olema 10 eurot, senise 100 euro asemel.

12. Täienevad alused sisetehingute sõlmimiseks

Sisetehingu (hankeleping hankijaga seotud era- või avalik-õigusliku juriidilise isikuga) puhul on uudne, et seda saab kohaldada ka viisil, et kontrollitav üksus ostab või tellib teda kontrollivalt hankijalt (alt-üles), või horisontaalselt, kus lepingu osapoolteks on kaks sama hankija kontrollitavat üksust. Uudseks sisetehingu vormiks on ka ametiasutuste vaheline koostöö, mille puhul osutavad pooled oma ülesandeks olevaid avalikke teenuseid ühiste eesmärkide täitmiseks, juhindudes üksnes avalike huvidega seotud kaalutlustest ja eeldusel, et koostööga seonduvast tegevusest toimub avatud turul alla 20 protsendi.

13. Muudatused siseriiklikes riigihanke piirmäärades

Riigihanke liik	Piirmäär kehtivas RHS-s	Piirmäär eelnõus	Kirjeldus eelnõu kohaselt	Muutus kehtiva RHSga
Käübushanked ehk alla lihthankemenetluse piirmäära hanked	Kuni 9999 asjad ja teenused Kuni 29 999 ehitustööd	Kuni 19 999 asjad ja teenused Kuni 59 999 ehitustööd	Tuleb lähtuda asutuse juhi kehtestatud hankekorrast, mis omakorda peab lähtuma riigihangete üldpõhimõtetest (läbipaistvus, kontrollitavus, avatus). Hankija kujundab reeglistiku ja lähtuma ei pea seaduses esitatud menetlusreeglitest ehk menetlus peab olema lihtne ja kiire ning läbirääkimised on lubatud. Ei avaldata riigihangete registris.	Piirmäär muutus.
Lihthankemenetlus	10 000 kuni 39 999 asjad ja teenused 30 000 kuni 249 999 ehitustööd 40 000 võrgustikusektori ja	20 000 kuni 59 999 asjad ja teenused 60 000 kuni 299 999 ehitustööd, kaitse- ja julgeolekuvaldkonna asjad	Hanke alustamine ja lõpetamine avaldatakse registris elektrooniliselt, hankija kujundab ise reeglistiku, alati on võimalik läbi rääkida.	Piirmäär muutus. Kehtestatakse lepingu sõlmimisele kohustuslik ooteaeg, et oleks võimalik mitteedukatel

	<p>kaitse- ja julgeolekuvaldkonna asjad ja teenused</p> <p>250 000 võrgustikusektori ja kaitse- ja julgeolekuvaldkonna ehitustööd</p>	<p>ja teenused, teenuste kontsessioon, võrgustikusektori hankija asjad ja teenused</p> <p>300 000 kaitse- ja julgeolekuvaldkonna ja võrgustikusektori hankija ehitustööd</p>	<p>Kontrollima peab kohustuslikke kõrvaldamise aluseid (st kriminaalkaristuse ja maksuvõla puudumist), muid seaduses esitatud menetlusreegleid järgima ei pea. Pakkumuste esitamise miinimumtähtaeg 4 tööpäeva, ooteaeg 4 tööpäeva.</p>	<p>pakkujatel rakendada oma kaitseõigust ehk vaidlustada hankija otsus.</p> <p>Vähendatakse kohustuslikku seadusest tulenevat reeglistikku.</p>
<p>Hankemenetlus avalikus sektoris</p> <p>(Avalik sektor: riigiasutused, KOV, avaliku huviga MTÜ, SA ja ÄÜ)</p>	<p>40 000 asjad ja teenused</p> <p>250 000 ehitustööd</p>	<p>60 000 asjad ja teenused</p> <p>300 000 ehitustööd</p>	<p>Kõik väljakuulutatavad hankemenetlused koos kõikide seaduses esitatud reeglitega. Ka väljakuulutamisetega läbirääkimistega hankemenetlus (sisuliselt otselepingu sõlmimine) teatud kindlate aluste olemasolul.</p>	<p>Piirmäär muutus.</p> <p>Lisandus hankepass, uus menetlusliik: innovatsioonipartnerlus, hankelepingute muutmine oluliselt paindlikum.</p>
<p>Sotsiaal- ja eriteenuste erimenetlus</p>	<p>40 000 (hanke alustamine registris ei ole nõutud)</p>	<p>300 000 lihtsustatud korras tellitavad teenused kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas</p> <p>750 000</p> <p>Alates 60 000 tuleb registrile pärast hankelepingu sõlmimist esitada selle kohta teade.</p>	<p>Hanke alustamine ja lõpetamine avaldatakse registris, hankija kujundab ise reeglistiku, alati on võimalik läbi rääkida. Kontrollima peab kohustuslikke kõrvaldamise aluseid (st kriminaalkaristuse ja maksuvõla puudumist).</p>	<p>Piirmäär muutus.</p> <p>Lisandus kohustuslik hanketeate avaldamine, kõrvaldamise aluste kontroll ja ooteaeg.</p>

			Kohaldatakse üldist ooteaega.	
Kontsessioonimenetlus	40 000 teenused 250 000 ehitustööd	300 000	Hanke alustamine ja lõpetamine avaldatakse registris, hankija kujundab ise reeglistiku, alati on võimalik läbi rääkida. Kontrollima peab kohustuslikke kõrvaldamise aluseid (st kriminaalkaristuse ja maksuvõla puudumist).	Piirmäär muutus. Menetlus muutus paindlikumaks.
Hankemenetlus võrgustikusektoris ja kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas		Rahvusvaheline piirmäär alates 01.01.2016: 418 000 asjad ja teenused 5 225 000 ehitustööd	Võrgustikusektoris paindlikumad reeglid, kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas reeglid riigisaladuse kaitseks.	Piirmäär muutus.

HANGETE KULUKUS

2011. aastal Euroopa Komisjoni tellimusel läbi viidud uuringu (http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/modernising_rules/cost-effectiveness_en.pdf) tulemusena on ühe paberhanke läbiviimise kulu Eestis keskmiselt 7450 eurot (2500 eurot hankija kulu + keskmine pakkumuste arv paberhankes 3,3 *1500 eurot pakkuja kulu).

Rahandusministeerium on 2015. aastal tellinud uuringu „Uue riigihangete seaduse rakendamise mõjud hankijatele ja pakkujatele“ (<https://riigihanked.riik.ee/lr1/web/guest/analuusid-uuringud>), mille järgi on **kehtiva** riigihangete seaduse alusel elektrooniliselt menetletava riigihanke maksumus 2366,5 eurot ning uue riigihangete seaduse eelnõu järgi elektrooniliselt menetletava riigihanke maksumus 2213,9 eurot.

Täielikult tuleb riigihangete elektroonilisele menetlemisele üle minna uue riigihangete seaduse eelnõu kohaselt alates 18. oktoobrist 2018. aastal.

Alljärgnevas tabelis on esitatud andmed läbiviidud riigihangete arvu ning elektrooniliselt menetletavate hangete osakaalu kohta.

Riigihangete arv

	2013	2014	2015	2016*
Riigihangete arv	8078	9107	10652	11300
Elektrooniliselt menetletavate riigihangete osakaal	45%	70%	80%	90%

Allikas: riigihangete register

* prognoos

29.04.2016